

E-äänikirjojen kuvailu

Talonmies-Extra (14) 21.3.2024

Anna Viitanen

Turun kaupunginkirjasto

Ohjeet

- E-äänikirjojen kuvailussa apuna monta eri ohjetta
- [RDA-sovellusohje](#)
- Aineistokohtaiset työohjeet
 - [Äänikirjat](#)
 - [Verkkoaineistot](#)
- Äänikirjat-ohjeessa vain ne kentät, jotka ovat äänikirjojen kuvailussa erityisiä

E-äänikirjan kuvailussa pohdittavaa?

- Kiinteämittaiset kentät
- Sisältö-, Media- ja Tallennetyypit
- Tiedostomuodon merkitseminen
- Äänikirja on puhetta – kuinka se huomioidaan kuvailussa?
- Äänikirjan keston merkitseminen
- Käyttöoikeudet
- Nimekkeen tiedonlähde ja kuvailun perusta
- Teos- ja ekspressiomerkinnät
- Sisällönkuvailu

Kiinteämittaiset kentät (1)

- Äänikirjat-ohjeessa on kerrottu e-äänikirjan kuvailussa käytettävät aineistotyyppiin liittyvät koodit
- Koodit vaikuttavat monissa järjestelmissä suoraan aineistolajin muodostumiseen
- Näiden merkkipaikkojen on oltava aina ohjeen mukaiset

Äänikirja verkossa

000/06 - Tietueen tyyppi

- i - Puheäänite

007 - (S) ÄÄNITE

- 007/00 s - äänite
- 007/01 r - suoraikäyttö, online

007 - (C) ELEKTRONINEN AINEISTO

- 007/00 c - elektroninen aineisto
- 007/01 r - suoraikäyttö, online

008 (MU) MUSIIKKI

- 008/23 o - verkkoaineisto

Kiinteämittaiset kentät (2)

- Laajemmat ohjeet kiinteämittaisten kenttien käyttöön [RDA-sovellusohjeessa](#)
- Melindan e-äänikirjoissa on monin eri tavoin täytettyjä 007- ja 008-kenttiä
- Kiinteämittaisten kenttien koodeja voi käyttää eri tarkkuudella → erilaiset kuvailuratkaisut ovat mahdollisia

007-kentät

- 007-kenttiä tarvitaan kaksi
- Merkkipaikoissa 00-01 käytettävät koodit on kerrottu Äänikirjat-ohjeen lisäksi myös RDA-sovellusohjeen kohdassa *007* → *Äänitteet* → *Verkkoäänite*
- Muiden merkkipaikkojen suhteen vaihtoehtona " | " (ei koodattu) tai tarkempi koodaus
- Tarkemmin koodattaessa käytetään lähinnä vaihtoehtoja u (määrittelemätön) tai n (soveltumaton).

007	sr uunnnnnuneu
007	cr nnannnnuuuuu

008-kenttä

- Kaikille aineistoille yhteiset koodit
 - mp. 06 Julkaisuaian tyyppi / Julkaisun tila
 - mp. 07-10 Julkaisuvuosi 1 ja mp. 11-14 Julkaisuvuosi 2
 - mp. 15-17 Maakoodi
 - mp. 35-37 Kieli
 - mp. 38 Muunneltu tietue
 - mp. 39 Luetteloiva organisaatio
- Muut e-äänikirjoissa käytettävät koodit voi katsoa RDA-sovellusohjeen kohdasta *008 – MU (Musiikki)*

008 – MU (Musiikki)

- mp. 18-19 Musiikinlaji → Käytössä olevat koodit eivät sovi äänikirjalle → || (ei koodattu)
- mp. 20 Nuottijulkaisun tyyppi → n (soveltumaton) tai |
- mp. 21 Äänet → n (soveltumaton) tai |
- mp. 22 Kohderyhmä → Kohderyhmä eritellään, kun se ilmenee aineistosta (esim. koulujen oppimateriaalit), muuten valitaan # (tuntematon) tai |
- mp. 23 Ilmiasu → o = verkkoaineisto
- mp. 24-29 Liiteaineisto → # (ei liiteaineistoa) tai |||||
- mp. 30-31 Kirjallisuuslaji →
 - Jos tätä käytetään, koodataan molemmat merkkipaikat. Esim. ”kaunokirjallisuus” = f#
 - Jos kirjallisuuslajia ei merkitä valitaan | | (koska # = kohde on musiikkiäänite)
- mp. 33 Transponointi ja sovitus → # tai | tai n

Sisältö, Media, Tallenne, Tiedosto?

336 |a puhe |b spw |2 rdacontent

337 |a tietokonekäyttöinen |b c |2 rdamedia

338 |a verkkoaineisto |b cr |2 rdacarrier

347 |a äänitiedosto |b MP3

Sisältötyyppi, Mediatyyppi, Tallennetyyppi

- Kaikissa äänikirjoissa 336-kentässä *puhe*
- E-äänikirjoissa 337 ja 338 –kentät näyttävät tältä:

336 ##*†*a puhe *†*b spw *†*2 rdacontent

337 ## *†*a tietokonekäyttöinen *†*b c *†*2 rdamedia

338 ## *†*a verkkoaineisto *†*b cr *†*2 rdacarrier

Aineiston tiedostomuoto

- E-äänikirjoissa käytetään 347-kenttää (digitaalisen tiedoston ominaisuudet)
- Jos e-äänikirjalla on ISBN, tiedostomuoto merkitään myös 020q-osakenttään

020 ## ‡a 978-87-28-24510-1 ‡q MP3

347 ## ‡a äänitiedosto ‡b MP3

Äänikirja on puhetta

5110 ja Lukija: Pertti Huuskonen.

Kielimerkinnöt

- Puhuttu kieli merkitään 041-kentässä d-osakenttään
- 041a-osakenttää ei käytetä
- Ensimmäisen 041d-osakentän koodi tallennetaan myös 008-kentän merkkipaikkoihin 35-37

041 0# ‡d fin

Tiedot lukijasta

- Huomautus lukijasta merkitään kenttään 511
- Lisäkirjaus lukijasta 700-kenttään

511 0# ‡a Lukija: Ritva-Liisa Elivuo.

700 1# ‡a Elivuo, Ritva-Liisa, ‡e lukija. ‡0 (FI-ASTERI-N)000118740

Entä jos on käytetty koneääntä?

- Jos äänitteen lukijana on koneääni, tehdään tästä merkintä ainoastaan kenttään 511
- Tekijäkirjauksia (700-kenttä) on hyvä tehdä ainoastaan toimijoista. Konetta ei voida RDA-sääntöjen mukaan pitää toimijana.
→ *Toimijakuvailupalvelun linjaus 2021*

511 0# †a Lukija: Esa (koneääni)

Ulkoasu ja kesto

300 ja 1 verkkoaineisto (1 äänitiedosto (23 h 50 min))

Ulkoasutiedot

- Ulkoasutiedot merkitään 300-kenttään näin

300 ‡a 1 verkkoaineisto (1 äänitiedosto (30 min))

- Keston määrittelemisen voi välillä olla hankalaa

Ulkoasutiedot – äänitteen kesto

- Äänitteen keston merkitsemissä on ohjeita RDA-sovellusohjeessa
- E-äänikirjoissa siis suositellaan käytettävän kokonaiskesto muodossa "x h xx min"

Äänitteen kokonaiskesto merkitään julkaisussa ilmoitetulla tarkkuudella. Jos kokonaiskesto ei ole merkitty julkaisuun, kesto voidaan 1) laskea yhteen julkaisussa ilmoitetuista teosten tai raitojen kestoista, 2) ottaa esim. CD-soittimen laskurista, 3) arvioida. Kokonaiskesto ilmoitetaan muodossa "45 min 10 s" tai tarvittaessa arvioinneissa esim. "noin 30 min". Jos julkaisu koostuu esim. useammasta levystä, kenttään merkitään levykohtaiset kokonaiskestit pilkulla erotettuina. Äänikirjoissa suositellaan levykohtaisten kestojen sijaan kokonaiskesto muodossa "4 h 30 min".

Käyttöoikeudet

5061 |a Käytettävissä lisenssin hankkineissa organisaatioissa. |f Online access with authorization |2 star

Pääsyrarjoktukset ja käytön ehdot

- [Verkkooaineistot](#) –ohje
- Käyttöoikeudet merkitään e-äänikirjojen kuvailussa verkkooaineiston yleisten ohjeiden mukaisesti
- Vapaakappalekirjastoilla omat käytännöt

506 – huomautus pääsyrarajoituksista

- Yksittäistä organisaatiota koskevat pääsyrarajoitukset merkitään vain omaan tietokantaan
- Melindaan merkitään huomautus, joka kattaa sekä organisaation verkossa käytettävät, tunnuksilla missä tahansa verkossa käytettävät että kirjastokortilla käytettävät aineistot

506 1# ‡a Käytettävissä lissenssin hankkineissa organisaatioissa. ‡f Online access with authorization ‡2 star

506 – vapaasti saatavissa oleva aineisto

Jos aineisto on saatavissa vapaasti verkosta, merkitään huomautus

506 0# ‡a Aineisto on vapaasti saatavissa. ‡f Unrestricted online access ‡2 star

540 - Huomautus käytön ja kopioinnin ehdoista

- Yksittäistä organisaatiota koskevat tiedot merkitään (tarvittaessa) vain omaan tietokantaan
- Melindaan merkitään vain vapaasti verkossa olevien julkaisujen lisenssit tai rajoittavat lisenssit silloin kun ne ovat voimassa kaikille organisaatioille

Nimekkeen tiedonlähde ja kuvailun perusta

Nimekkeen tiedonlähde?

Verkkoaineiston ensisijainen tiedonlähde on ensimmäinen nimekkeen sisältävä

1. Tekstimuotoinen sisältö
2. Aineistoon upotettu tekstimuotoinen metatieto, joka sisältää nimekkeen (esim. metatieto MP3-äänitiedostossa)
3. Jos yllä mainituissa lähteissä ei esiinny nimekettä, käytetään ensisijaisena tiedonlähteenä jotain muuta aineistoon sisältyvää lähdettä, etusijalla ovat lähteet, joissa tieto on muodollisesti esitettyinä

588 – Kuvailun perusta

- Jos aineisto on saatavissa kahdelta kustantajalta/välittäjältä/palvelusta, niin kuvailun perusta on aina merkittävä
- Kumea suosittelee 588-kentän käyttöä aina muutenkin verkkoaineiston kuvailua tehtäessä. (Kumean muistio 10.2.2021)

588 0# ‡a Kuvailun perustana verkkoaineisto; nimeke HTML-nimiösivulta (Alma Talent, katsottu 20.12.2022).

588 - Kuvailu painetun aineiston perusteella

- Jos kuvailu joudutaan tekemään kuvailtavaa aineistoa näkemättä painetun kirjan tietueen pohjalta?

[Kumean muistio 16.6.2021](#) →

- Tietueen koodaustasona (000/17) = 5
- Huomautus kuvailun perustasta

588 0# a Kuvailun perustana painetun aineiston tietue.

Teos ja ekspressiomerkinnot

Kentät 130 / 240

Teos- ja ekspressiomerkinnot (kentät 130 ja 240)

- Tähän asti äänikirjoissa(kin) toimittu näin
 - ✓ *Jos teos on alkukielellä ja teoksen ensisijainen nimeke on sama kuin kenttään 245#a tallennettava manifestaation päänimeke, teoksen ensisijaista nimekettä ei tarvitse merkitä kenttään 130/240*
- Käännetyissä äänikirjoissa ei ole käytetty h-osakenttää
- Käytäntö on muuttumassa
- Fennicassa on aloitettu 130- ja 240-kenttien lisääminen kaikkiin tietueisiin, ainakin selvissä tapauksissa
- Ohjeistusta tulossa myöhemmin

Ekspression auktorisoitu hakutieto (1)

100 1# ‡a Bruun, Niklas, ‡e kirjoittaja. ‡0(FI-ASTERI-N)000041355

240 10 ‡a Työoikeuden perusteet, ‡l suomi. ‡h Puhe

245 10 ‡a Työoikeuden perusteet / ‡c Niklas Bruun.

Huom! Ekspression kielimerkintään tulossa muutos →

240 10 ‡a Työoikeuden perusteet. ‡l Suomi. ‡h Puhe

Ekspression auktorisoitu hakutieto (2)

100 1# †a Linna, Väinö, †d 1920-1992, †e kirjoittaja. †0 (FI-ASTERI-N)000067929

240 10 †a Täällä Pohjantähden alla. †n 3, †l suomi. †h Puhe †s (Sinisalo)

245 10 †a Täällä Pohjantähden alla. †n 3 / †c Väinö Linna.

100 1# †a Linna, Väinö, †d 1920-1992, †e kirjoittaja. †0 (FI-ASTERI-N)000067929

240 10 †a Täällä Pohjantähden alla. †n 3, †l suomi. †h Puhe †s (Holma)

245 10 †a Täällä Pohjantähden alla. †n 3 / †c Väinö Linna.

Huom! Ekspression kielimerkintään tulossa muutos →

240 10 †a Täällä Pohjantähden alla. †n 3. †l Suomi. †h Puhe †s (Sinisalo)

240 10 †a Täällä Pohjantähden alla. †n 3. † l Suomi. †h Puhe †s (Holma)

Sisällönkuvailusta

655-kenttä

655 #7 †a e-kirjat †2 slm/fin †0 <http://urn.fi/URN:NBN:fi:au:slm:s889>

655 #7 †a äänikirjat †2 slm/fin †0 <http://urn.fi/URN:NBN:fi:au:slm:s579>

Podcastien kuvailu

(teoriassa)

Podcastin ja e-äänikirjan eroja

- Podcastin kuvailusta suuri osa onnistuu e-äänikirjojen ohjeilla
- Joissakin kohdissa podcast kuitenkin poikkeaa e-äänikirjasta
- OLAC on julkaissut ohjeet striimattavien aineistojen kuvailusta, mukana ohjeita myös podcastien kuvailuun →

[Best Practices for Cataloging Streaming Media Using RDA and MARC21](#)

Päivittyminen

Podcast halutaan yleensä kuvailla kokonaisuutena, ei yksittäisinä osina?

→ Kiinteämittaiset kentät

- Kiinteämittaiset kentät podcastissa yleensä samat kuin e-äänikirjassa
- OLAC-ohjeen mukaan tarvitaan myös 006-kenttä
- Jos kuvaillaan päivittyvää podcastia, 000/07= i (kaikki järjestelmät eivät tosin välttämättä hyväksy nimiössä puheen ja päivittymisen yhdistelmää)
- Päivittyvissä podcasteissa muistettava myös 008 mp 06-10
 - 008/06 =c tai d
 - 008/07-10 = alkamisvuosi ja päättymisvuosi tai 9999

→ Entä ilmestymistiheyteen liittyvät kentät?

→ Jatkuvasti päivittyvät / alusta lähtien tiedetty osien määrä

Tekijät

- Tekijyyteen liittyvät asiat eivät aina selviä
 - Toimitetut podcastit
 - Yhden tekijän kokonaan tekemät
 - Käsikirjoitetut
 - Kaikissa osissa eri tekijät
 - Haastattelut
 - Keskustelut
- Tekijöiden rooleja saattaa olla vaikea määritellä?

Julkaisutiedot

- Jakelu usealla eri alustalla on podcasteille tyypillistä
- OLAC suosittelee näin

“For streaming media resources that are not reproductions (e.g., that were “born digital”), record publication information that relate to the earliest online iteration of a resource. For example, choose or estimate a date that a resource was first made available online. Since a single publication date for a particular provider-specific version is unlikely to represent all versions of a resource, it is recommended as a best practice to always record the publication date (i.e., date a resource was made available online) in square brackets. While catalogers are encouraged to supply the earliest date they can find regardless of provider, they are not required to search for such information beyond the particular provider version that is being cataloged.”